

Toimittaja Risto Jussila. Puh. 040 5119526, sähköposti risto.s.jussila@gmail.com.
 Historian Ystävien Liiton kotisivut <http://www.historianyst.fi>. Vammalan Kirjapaino Oy.

Minne Aleksanteri kuuluu?

■ Helsingin Sanomien tammikuinen Kuukausiliite aloitti mielenkiintoisen keskustelun **Aleksanteri** in patsaan kohtalosta. Lehden jutussa Turun yliopiston poliittisen historian professori **Timo Soikkanen** vaati patsasta takaisin Turkuun. Hänen mielestään sen pitäisi olla alkuperäisellä paikallaan Turun Akatemiatalon juhlasalissa.

Patsas asetettiin juhlasaliin vuonna 1814. Se ehti olla siellä 13 vuotta, kunnes se siirrettiin yliopiston mukana Helsinkiin.

”Patsaan siirtäminen oli lähinnä vandalismia. Ilman sitä Akatemiatalon Solenitetsalen ei ole alkuperäisessä asussaan”, puhui Soikkane lehden haastattelussa.

Mikään yllätys ei ole, että emeritusprofessori **Matti Klinge** oli toista mieltä. Hänen mielestään patsasta ei voida siirtää Turkuun, sillä sen on entisen Keisarillisen Turun Yliopiston, nykyisen Helsingin Yliopiston omaisuutta. Klinge kertoi myös puhuneensa ”lähes koko ikänsä”, että patsas saisi arvoisensa paikan.

Patsas on ollut ulkotiloissa 1930-luvun alusta saakka, vaikka alkujaan se oli tarkoitettu sisätiloihin. Nykyisellä paikallaan Kansallisarkiston pihalla se on nököttänyt tuulessa ja tuiskussa yli 50 vuotta.

Klinge kysäisi myös, että olisi-ko turkulaisten uhkailusta vihdoin apua. Niinpä helmikuussa HS tiesi kertoa, että patsas konservoidaan ja siirretään sisätiloihin Helsingin yliopiston päärakennuksen korjattavaan kolmanteen kerrokseen. Turkulaisten uhkailu siis auttoi. Saman päivän lehdessä Soikkane kuitenkin vielä vetosi aiemmin perusteluihin, miksi pystin ainoa oikea paikka on Turku.

Nyt on Historian Ystävien luki-joilla mahdollisuus ottaa asiaan

Aleksanterin pysti nököttää tuulessa ja tuiskussa.

kantaa. Missä on Aleksanterin pystin oikea koti ja miksi? Vastauksia pyydetään toimittajan osoitteeseen risto.s.jussila@gmail.com tai etanapostilla Risto Jussila Vasaraisenkatu 11 15900 Lahti. Parhaat perustelut pääsevät esiin lehden seuraavassa numerossa.

Korjattakoon vielä alkuperäisessä Kuukausiliitteen jutussa ollut virhe. Siinä Soikkasta luonnehdittiin syntyperäiseksi turkulaiseksi. Sitä hän ei ole, eikä hän siksi koskaan tule. Kun Timo-poika syntyi, hänen vanhempansa asuivat vielä Helsingissä. Niinpä hänen syntymäpaikkansa on vanha kättilöopisto Tehtaankadun varrella. Tämä on ollut suuri musta piste Soikkasen elämässä. Hän on tosin lieventänyt tuskaansa korostamalla, että kaikilla suurmiehillä on jokin luuranko kaapissa.

– RISTO JUSSILA

TULEVIA TAPAHTUMIA

■ Historian Ystävien Liitto ja ulkoministeriö järjestävät 8. toukokuuta seminaarin suurlähettiläs **Ralph Enckellistä**. Enckellin syntymästä tulee tänä vuonna kulu-neeksi 100 vuotta. Suurlähettiläs **Markku Reimalta** ilmestyi vuoden alussa Enckellin elämäkerta.

■ Historian Ystävien kevätretki suuntautuu toukokuun lopulla Englantiin. Siellä tutustutaan Manchesterin seudun linnoihin. Asiantuntijana mukana on **Risto Hurmalainen**. Retki on buukattu täyteen. Lisätietoa löytyy liiton sivuilta.

■ Kesäkuussa ohjelmassa on Historian Ystävien liiton ja Lahden kansanopiston järjestämä perinteinen kesäseminaari. Sen ohjelma kerrotaan tarkemmin tässä numerossa.

■ Syyskuun puolivälissä (todennäköisesti 14. syyskuuta) liitto tekee retken Päijät-Hämeeseen. Tutustumiskohteina ovat alustavasti Hennalan kasarmi Lahdessa ja Urajärven kartano Asikkalassa. Näillä näkymin saamme oppaiksi parhaimmat asiantuntijat. Lisätietoja retkestä kerrotaan Historian Ystävien seuraavassa numerossa.

■ Historian Ystävien Liiton seuraava eli yhdeksäs kaukomatka suuntautuu syksyllä Marokkoon. Matkalle lähtee kolme 24 hengen ryhmää. Ensimmäinen ryhmä lähtee perjantaina 27.9. ja palaa lauantaina 5.10. Toinen ryhmä lähtee perjantaina 11.10. ja palaa lauantaina 19.10. Kolmas ryhmä (kaksi on jo täynnä) on saatu järjestetyksi 4.–12.10. Matkasta kiinnostuneita historian ystäviä pyydetään ottamaan yhteyttä Olympia-matkatoimistoon.

Matti Klinge, *Kadonnutta aikaa löytämässä*. Siltala, Keuruu 2012

Matti Klinge, *Sirkka ja Muurahainen. Päiväkirjastani 2011–2012*. Siltala, Jelvaga 2012

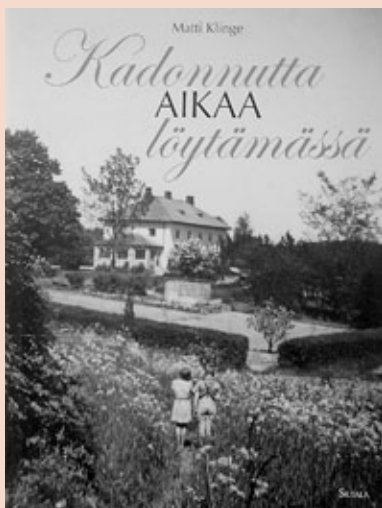
Olenkohan minä jotenkin omituinen? Minua nimittäin ovat aina kiehtoneet – myönteisellä tavalla – ihmiset, jotka ovat oman tiensä kulkijoita ja jotka osaavat ärsyttää muita. Professori emeritus **Matti Klinge** kuuluu ilman muuta tähän paavöyrysten ja paavolipposten joukkoon.

Voisi myös kysyä, että mitä kiinnostavaa on jonkun lapsuudenmuisteluissa. Klingen muistelmakertomus omasta lapsuudestaan ja nuoruudestaan osoittaa kuitenkin, että kiinnostavuutta on vaikka muille jakaa. Hänen syksyllä ilmestynyt teoksensa *Kadonnutta aikaa löytämässä* on ärsyttävyydessäänkin kiehtova ja jopa loistava. Kirjaa onkin vaikea jättää kesken. Kaiken lisäksi kirjaa on kaunista katsella ja selailla.

Teos kertoo, kuinka porvarilliseen helsinkiläisperheeseen syntynyt poika kasvaa sivistyneeseen maailmaan. Kirja oikeastaan antaa vastauksen kysymykseen, miten Matti Klingestä tuli ilmiö nimeltä Klinge. Klinge uppoutui jo lapsuudessaan kirjallisuuteen. Ehkä jopa yllättävää on, kuinka paljon **Dumas'n Kolme muskettisoturia** vaikutti hänen suuntautumiseensa Euroopan ja Ranskan historiaan.

Klinge on ylpeä klassisesta koulutuksestaaan Norssissa. Olenpa minäkin ylpeä omasta norssilaisuudestani. Tosin minun opinahjoni oli toisessa kaupungissa. Vielä kouluakin tärkeämpi Klingelle on yliopisto ja ennen kaikkea Helsingin yliopisto. Hän ei jaksakaan olla korostamatta yliopiston merkitystä sivistykselle.

Klinge on varmasti sivistyneen tapakulttuurin näkyvin puolestapuhuja maassamme, ja näin on tietysti hyvä. Moukkamainen käytös ei tunnetusti kaunistakaan ketään. Sitä on kuitenkin jaksaa ymmärtää, miksi hän suhtautuu niin kielteisesti varsinkin kaikkeen urheiluun. Kirjakaan ei anna mielestäni lopullista vastausta tähän. Sekään ei mielestäni riitä, että hän oli kouluissa viitosen oppilas liikunnassa. Kirjailijan luonteesta kertoo hyvin se, että hänen laajaan ystäväpiiriinsä ei kuulunut yhtään urheilusta kiinnostunutta. Tosin yhden kollegan tiedettiin käyneen ”potkupallo-matchissa”.

Ei ole mitään epäselvyyttä siitä, että Klinge on syvällisesti sivistynyt ihminen. Mutta onko hän myös laajasti sivistynyt? Mielestäni laajaan sivistykseen kuuluu myös se, että tietää asioista, joista ei välttämättä pidä.

Olen monessa asiassa samaa mieltä Klingin kanssa. Mutta sitten on myös asioita, joita en todellakaan ymmärrä. Mi-

nu kummastuttaa esimerkiksi näkemys, että vanhempien ei tulisi patistella lapsia töihin kesälomalla. Sen sijaan heidät pitäisi ohjataan lukemaan ja olla kerran lukemaan. Minulle ainakin on vielä suureksi hyödyksi, että olen nuorena ollut monenmoisissa töissä. Etenkin ruumiillinen työ ja ylipäänsä työelämään tuustuminen antavat potkua tuleville toimille. Välillä ehtii kyllä lukeakin.

En tunne henkilökohtaisesti Klingeä eikä Helsingin yliopiston kuvioita. Joku minua tietävämpi voisi varmasti arvioida esimerkiksi hänen suhteitaan yliopisto-opettajiin ja vanhempiin kollegoihin.

Klingen mainiossa päiväkirjasarjassa käsitellään taas yhden vuoden tapahtumia. Kuten aiemmissakin kirjoissa, tekstien sisältö *Sirkka ja Muurahainen* -teoksessa vaihtelee runsaasti. Monet päiväkirjamerkinnät voi itse asiassa jättää lukematta. Uusimmassa kirjassa Klinge kertoo esimerkiksi sivutolkulla Harold Nicolsonista, vuonna 1968 kuolleesta brittipoliitikosta. On oletettavaa, että harva lukija on erityisen kiinnostunut lukemaan hänestä.

Sen sijaan Klingin huomioidut ympäröivästä maailmasta ovat välillä suorastaan herkkullisia. Hän hallitsee ironian ja piikittelyn. Päiväkirjasta ilmenee mm., miksi Klinge ei suostu koskaan käsittelemään ministeri **Ole Norrbackia**. Kirjoittaja tuo myös selvästi esiin, mitä mieltä hän esimerkiksi yliopistoudistuksesta tai perustuslakiuudistuksesta. Hänen vähättelevä suhtautumisensa Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineeseen on kysymyksiä herättävä. Näin toimittajan ammatissa on myös mielenkiintoista lukea, mitä mieltä Klinge on toimittajakunnan sivistyksestä. Arvosana ei ole kaksinen.

Olin taannoin yhteydessä **Unto Hämäläiseen**, kollegaani Helsingin Sanomissa. Hän muistutti vanhasta sanonnasta, että maahan mahtuu yksi Klinge – muttei yhtään enempää. Laittamattomasti sanottu. – RISTO JUSSILA

Suomen historian rajapintoja ja leikkauskohtia Lahdessa

■ Lahden kansanopiston ja Historian Ystävien Liiton perinteinen kesäseminaari keskittyy kesäkuussa Suomen historian rajapintoihin ja leikkauskohtiin. Ohjelman kirjo on jälleen melkoisen laaja.

Kun käsitellään Suomen itsenäisyyssajan historiaa, ei voi ohittaa presidenttejä. Tälläkin kertaa presidenttejä tarkastellaan monesta eri näkökulmasta. Professori **Matti Turtola** pohtii **Gustav Mannerheimia** tsaarinn kenraalina, sisällissodan valkoisena voittajana ja koko kansan Marskina. Tohtori **Timo J. Tuikka** analysoi **Urho Kekkosta** vastustajien näkemänä.

Professori **Martti Häikiön** aiheena on **K. J. Ståhlberg** valtiosäännön isänä ja patkulina! Professori **Kimmo Rentola** piirtää kuvaa Kekkosen sisäpoliittisen valankäytön oluttuvuuksista.

Seminaarin muita aiheita ovat suomalaisten arvomailmat, ”Ruotsi, Venäjä ja oma autuus”, kulttuurielämän asenteet vuoden 1919 murroksessa, sopimustyhteiskunnan synty, inkerinsuomalaisten tuntematon historia, porvarillinen antikommunismi ja kommunistit 1950-luvulla sekä maaseutu ja kaupungit suomalaisessa elokuvassa.

Seminaari järjestetään 11.13. kesäkuuta Lahden kansanopistossa, aivan rautatieaseman tuntumassa. Kurssimaksu on 130 euroa. Se sisältää luennot ja ruokailut. Yhden päivän maksu on 50 euroa.

Ilmoittautumisia otetaan vastaan toukokuun loppuun saakka kansanopiston nettisivujen kautta osoitteessa www.lahdenkansanopisto.fi. Ilmoittautua voi myös rehtori **Ville Marjomäelle** (038781100) ville.marjomaki@lahdenkansanopisto.fi tai kurssisihteeri **Pirkko Wahlforsille** pirkko.wahlfors@lahdenkansanopisto.fi.

Tarkan Karhun kainalossa Vuoden historiategos

■ Suomen ja kylmän sodan suhde on edelleen ajankohtainen, vaikka aiheesta on kirjoitettu lukemattomia kirjoja. Tästä osoituksena on valtiotieteen tohtori **Jukka Tarkan** syksyllä ilmestynyt teos *Karhun kainalossa – Suomen kylmä sota 1947–1990*. Kirja katsottiin Vuoden historiategos -erityismaininnan arvoiseksi.

Historian ystävien liitto julkisti tuntuun tapaan viime vuoden ansiokkaimman historiategoksen Lahdessa Suomalaisilla historiapäivillä. Valinta oli odotettu, sillä Tarkan teosta on ehditty viime kuukausina kiitellä monessa yhteydessä. Teos oli ehdolla myös Tieto-Finlandiapalkinnon saajaksi.

Tarkan kirja on yleiskatsaus Suomen poliittiseen kehitykseen ja asenneilmastoon kylmän sodan vuosina. Valitsijaraati kiittää, että Tarkka on tehnyt laajan ja perus-

teellisen yhteenveton ilmiöistä, jotka hänen sanojensa mukaan ”vaikuttivat siihen, että Suomen myötäilevää ja joskus nöyristelevää politiikkaa pidettiin järkevänä ja joskus välttämättömänä, vaikka se ei ollut järkevää”.

Kirjan keskeisenä sanomana on, että suomettumisen vuosina Suomi onnistui kaikesta huolimatta torjumaan taitavilla väistöliikkeillä Neuvostoliiton aloitteita ja pystyi kytkeytymään lännen rakenteisiin. Samoina vuosina Suomi onnistui kehittämään maanpuolustuskyvyn, jonka paikallisen vaikutuksen Neuvostoliiton valtiat joutuivat ottamaan huomioon.

Kunniamaininnan saivat dosentti **Seppo Aallon** teos *Sotakaupunki – Helsingin Vanhankaupungin historia 1550–1639*, professori **Veli-Pekka Lehtolan** teos *Saamelaiset suomalaiset – Kohtaamisia 1896–1953*,

dosentti **Panu Pulman** toimittama *Suomen romanien historia* sekä professori **Kirsi Vainio-Korhosen** teos *Ujostelemattomat – Kättilöiden, synnytysten ja arjen historiaa*. Hienoja teoksia nekin.

Historiapäivillä myös ”nollatutkimusta”

Dosentti Osmo Pekonen on kaiken muun lisäksi myös ”nollatutkija”.

■ Suomalaisilla Historiapäivillä helmikuussa Lahdessa dosentti **Osmo Pekonen** kysyi luentonsa aluksi, kuka tuntee **Gerbert Aurillacilaisen** (n. 945–1003). Kovin monta kättä ei tainnut nousta. Minä en ainakaan ollut koskaan kuullut moimesta herrasta.

Kun Pekonen pääsi esitelmänsä loppuun, huomasi, että eipä Gerbert ollutkaan mikään turha mies. Hän nimittäin toi nollan käytön Eurooppaan. Muutoinkin ainakin minulle oli yllätys, että desimaalijärjestelmän käyttö on historian jatkumossa hyvin nuori ilmiö. Tämä kuulune aiheisiin, joita ei tule juuri ajatelleeksi.

Pekonen kertoi, että ensimmäinen tiedossa oleva nolla dokumentissa on vuodelta 876. Nolla löytyy luvusta 270 Gwahorin temppeleistä Intiasta löytyneestä asiakirjasta. Nuori Gerbert oli kaikei kuullut tästä.

Gerbert oli ilmeisesti aikansa nero. Hänen kykynsä tunnettiin jo varhain. Niinpä jo nuorena hän läh-

ti Aurillacista Barcelonaan. Sieltä tie johti Roomaan. Vuosien kuluessa hän sai aina entistä merkittävämpiä tehtäviä Reimsissä, Ravenassa ja Magdeburgissa. Hän oli keisari **Otto I:n** ja tämän seuraajien **Otto II:n** ja **Otto III:n** suosiossa. Ei siis ole suuri ihme, että hän päätyi paaviksi. Hän toimi katoლის kirkon päämiehenä vuosina 99–1003 nimellä **Sylvester II**.

Nolla pysyi Gerbertin mielissä kaiken aikaa. Nollia todella tarvitiinkin, kun **Pyhä Tapani** kruunattiin Unkarissa vuonna 1000. Nollan käyttö alkoi hiljalleen juurtua eurooppalaiseen käytäntöön. Olenaista tässä tietysti oli, että sen käytöstä oli päättänyt paavi. Tuntemattomalta tiedemieheltä se ei olisi varmaankaan onnistunut.

Gerbert oli opettanut Otto III:n tuleviin tehtäviinsä. Otto kuitenkin kuoli malariaan vuonna 1002 vain 21-vuotiaana. Gerbert eli Sylvester III järkyttyi tästä niin, että hänkin kuoli seuraavana vuonna.

Pekosen luento kuului Numeroiden historiaa -osioon.

Rienaavaa rokkia

Puusepän verstaassa lauantaina iltapäivällä oli aiheena 1950-luku. Professori **Hanna Snellmanin** ja professori **Katarina Eskolan** esitykset loivat hienon vastakkainasetelman.

Snellmanin aiheena oli muutovirta Suomesta Ruotsiin. Hänen tekemänsä haastattelut osoittavat, että keskeinen elementti muutossa oli köyhyys. Monilla oli haave koulutuksesta, töihin mentiin nuorena ja Suomen palkat olivat heikkoja. Työsuhteet olivat myös epävarmoja ja vakinaisen työpaikan saamisessa oli vaikeuksia. Ei siis ollut ihme, että uutta elämää lähdettiin etsimään Ruotsista. Useimmilla kotimaa oli kuitenkin mielissä.

Eskolan esitelmästä tuli erinomaisesti esiin, mimmoista hyvin toimeen tulevan perheen tyttären elämä oli 1950-luvun Helsingissä.

Rokista riehaantunut nuoriso järkytti turkulaisia.

1950-luku jakoi ikäluokan kahtia: niihin, jotka pääsivät kouluun ja niihin, jotka eivät päässeet kouluun. Koulua käyvä helsinkiläistytö saattoi seurata esimerkiksi nuorisomuodin kehitystä ja innostua rokkistakin. Selvää oli, ettei kouluisten tarvinnut käydä kesätoissa; hänen piti levätä. Murheet olivat myös toisenlaisia kuin maastamuuttajalla: suurimpina pelkoina olivat atomipommi ja ydinsota.

Professori Timo Toivosen esitys ensimmäisestä suomalaisesta rock and roll -konsertista oli suorastaan riemastuttava. Tämä mieliä järkyttänyt esitys tapahtui 22. marraskuuta 1956 Turun konserttitalissa. Koska Toivosen äiti oli ilmeisesti lukenut, mitä moisissa tilaisuuksia tapahtuu, ei Timolla ollut mitään asiaa konserttiin.

Turkulaislehdet kauhistelivat tapahtumaa jo ennalta ja varsinkin jälkeinpäin. Konsertissa soitti neljä helsinkiläistä ja kolme turkulaista muusikkoa. Missään lehtijutussa ei kerrottu esiintyjistä eikä ohjelmistosta. Kauhistelua riitti nuorison käyttäytymisessä.

Nuoriso antoi todella palaa. Rytmistä otettiin kaikki irti. Ilmeisesti ei väki niinkään ollut innostunut itse musiikista. Sen sijaan ulkomailta saadut esimerkit kertoivat, miten rokki-konsertissa piti toimia.

Poliiseilla ei ollut hauskaa. Nuorisoa pantiin joukolla mustaan-majajaan. Vielä kauppartorilla nuoria otettiin kiinni. Jotkut joutuivat syytteeseenkin. Poliisimestari **Tauno Syrjälä** julisti, että tämmöisiä ei enää sallita.

Vahingot jäivät kuitenkin hyvin vähäisiksi. Lehdet ottivat kuitenkin kaiken irti tapahtumasta. Muuan psykiatri jopa rinnasti konsertin keskiaikaiseen raivotautiin.

Jokseenkin tasan kymmenen vuotta myöhemmin syksyllä 1966 tämän kirjoittaja pääsi seuraamaan samassa Turun konserttitalossa suosittu The Kinks -brittiyhtyeen konserttia. Meno oli muistini mukaan vauhdikasta ja upeaa. Mitään kauhistelua lehdissä ei enää esiintynyt. Naapurin mies tosin äimisteli, miten saatoin maksaa moisesta menosta peräti seitsemän markkaa.

– RISTO JUSSILA

